

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

۱۴۱۴

بروشور ترویجی

مدیریت مگس جالیز در کدویان

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی

استان کهگیلویه و بویراحمد

۱۴۰۳

مقدمه:

مگس جالیز یکی از مهمترین آفات گیاهان جالیزی (کدویان) است. این آفت در ایران بیشترین خسارت را به ترتیب به خیار، کدو، خربزه، طالبی و هندوانه وارد می‌کند. علاوه بر محصولات جالیزی، روی میوه برخی از علف‌های هرز خانواده کدویان از جمله هندوانه ابوجهل نیز به تغذیه می‌پردازد. رشد سریع و پتانسیل تولیدمثل این حشره باعث می‌شود که در صورت مستقر شدن در مزارع کدویان، در مدت کوتاهی، خسارت زیادی وارد کند. دو عامل پرواز حشرات بالغ و جابه‌جایی میوه‌های آلوده در پراکنش این آفت نقش دارند. عواملی همچون پایش آفت و تشخیص به موقع آن، آگاهی از چرخه زندگی آفت و تلفیق راهکارهای مدیریتی در کاهش خسارت مگس جالیز تأثیر بسزایی خواهد داشت.

شکل‌شناسی

مگس جالیز از نظر شکل‌شناسی دارای مشخصات ذیل است.

تخم

تخم مگس جالیز دارای مشخصاتی به شرح ذیل است

(شکل ۱):

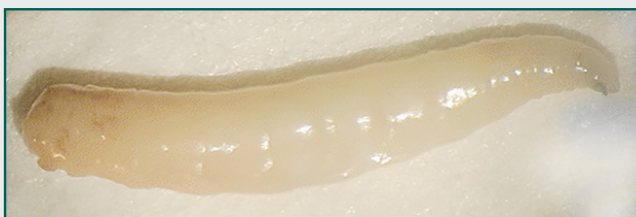
- ❖ سفید رنگ
- ❖ برنجی شکل
- ❖ طول تقریبی یک میلی‌متر

شکل ۱- تخم مگس جالیز

لارو

- لاروهای این آفت دارای ویژگی‌های زیر است:
- ❖ لاروهای تازه تفریخ شده به طول یک میلی‌متر است.
 - ❖ لارو سن آخر حدود ۱۱ میلی‌متر است.
 - ❖ بدن شفاف و بی‌رنگ است.
 - ❖ دارای سر باریک است که به سمت انتهای بدن، عریض می‌شود (شکل ۲).
 - ❖ لاروهای این آفت بدون پا هستند.

شکل ۲- لارو آفت مگس جالیز

شفیره

مشخصات شفیره مگس جالیز در جدول (۱) ذکر شده است (شکل ۳).

جدول ۱- مشخصات شفیره مگس جالیز

رنگ شفیره	شفیره در ابتدا زرد کهربایی است و به تدریج قهوه‌ای رنگ می‌شود.
اندازه شفیره	طول تقریبی آن ۵ تا ۶ میلی‌متر و عرض آن ۳ تا ۳/۵ میلی‌متر است.
محل تشکیل شفیره	شفیره در عمق ۳ تا ۱۰ سانتی‌متری خاک تشکیل می‌شود.

شکل ۳- شفیره مگس جالیز

حشره کامل

حشره کامل مگس جالیز (شکل ۴) دارای مشخصاتی به شرح جدول (۲) است.

جدول ۱- مشخصات حشره کامل مگس جالیز

طول بدن	حشره ماده به طول ۶/۵ تا ۸/۵ میلی‌متر و حشره نر به طول ۵/۵ تا ۷/۵ میلی‌متر است.
مشخصات قفسه سینه	به رنگ قهوه‌ای مایل به حنایی، دارای یک لکه زرد در بخش انتهایی و چند لکه در طرفین دارد.
مشخصات شکم	شکم کمی پهن و خمیده و به رنگ قهوه‌ای روشن است.
مشخصات بال	سطح بال شفاف است و لکه‌ای روی آن دیده نمی‌شود، تنها چند لکه تیره در نوک بال و بخش میانی حاشیه بال دیده می‌شود.

شکل ۴- حشره کامل مگس جالیز

زیست‌شناسی

حشره ماده پوست میزبان را با تخم‌ریز سوراخ می‌کند و تخم‌ها را به‌صورت دسته‌ای در سوراخ ایجاد شده، قرار می‌دهد (برخلاف مگس خربزه که تخم‌ها را انفرادی می‌گذارد). این آفت در شرایط آب و هوایی گرم و مرطوب مانند بعضی از شهرهای جنوبی کشور، در تمام طول سال فعالیت دارد. در سایر نقاط، ۳ تا ۱۲ نسل در سال دارد. در مناطق دارای زمستان‌های سرد مانند مزارع خیار و کدوی بخش سردسیری استان کهگیلویه و بویراحمد، این آفت در تمام سال فعال نیست و زمستان را به‌صورت شفیره در خاک سپری می‌کند.

خسارت

تغذیه لارو از گوشت میوه باعث خسارت می‌شود. در صورت خسارت به میوه تازه تشکیل شده، ممکن است باعث ریزش میوه شود. علاوه‌بر خسارت تغذیه‌ای، خسارت در اثر تخم‌ریزی نیز دیده می‌شود. محل تخم‌ریزی روی میوه فروفته و سوراخ می‌شود. همچنین سوراخ تخم‌ریزی ورود عوامل بیماری‌زا را آسان می‌کند و باعث تشدید پوسیدگی میوه می‌شود (شکل ۵).

نشر آموزش کشاورزی

عنوان: مدیریت مگس جالیز در کدوییان

نویسنده: نازنین دریانی زاده

مدیر داخلی: ویدا همتی

سروراستار: نصیبه پورفاتیح

تهیه شده در: معاونت آموزش و ترویج کشاورزی

ناشر: نشر آموزش کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

طراح و صفحه‌آرا: فتح‌اله بهرامی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۳

مسئولیت درستی مطالب با نویسنده است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع رسانی کشاورزی ۶۵۵۲۱ به تاریخ ۱۴۰۳/۰۳/۲۶ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱

شکل ۵- خسارت مگس جالیز در مزارع خیار و کدو در استان کهگیلویه و بویراحمد

مدیریت آفت

برای مدیریت این آفت باید تلفیقی از روش‌های کنترل را به کار برد. در برنامه مدیریت قبل از زمان ظهور و شروع فعالیت مگس جالیز، راه کارهای زراعی به کار گرفته شوند، مانند:

- ❖ زود کشت کردن، در صورت مساعد بودن شرایط منطقه
- ❖ رعایت تناوب
- ❖ شخم عمیق پس از برداشت

سایر راه کارهای موجود برای کنترل این آفت شامل این موارد است:

- ❖ استفاده از تله‌های فرمونی جهت ردیابی و شکار انبوه
- ❖ رعایت بهداشت مزرعه (جمع‌آوری و انهدام میوه‌های آلوده)
- ❖ استفاده از تله‌های زرد چسبنده

❖ کاربرد یکی از سموم حشره کش ذکر شده در جدول (۳) علیه حشره کامل (زمانی که میوه‌های خیار به اندازه هسته خرما شده‌اند و در مورد سایر کدو بیابان هنگام تشکیل میوه‌های ریز (سیبچه‌دهی))

*** توجه:**

- برای ردیابی از تله‌های فرمونی (دلتا یا مکفیل) یا تله سراتراپ کمی قبل از تشکیل میوه استفاده می‌شود؛ زیرا ظهور حشره کامل و تخم‌ریزی آن پس از تشکیل میوه است.
- برای شکار انبوه معمولاً از تله مکفیل استفاده می‌شود (شکل ۶).

شکل ۶- تله مکفیل مورد استفاده برای شکار انبوه مگس جالیز

جدول ۳- سموم حشره‌کش مورد استفاده در مدیریت مگس جالیز

میزان استفاده	نام سم
۱/۵ لیتر در هزار	فوزالن* (زولون)
۱ تا ۲ کیلوگرم در هکتار	تری‌کلروفن (دیپترکس)
۱/۵ لیتر در هزار	مالاتیون (مالاتیون)
۳۰۰ میلی‌لیتر در هزار	دلتامترین* (دسیس)
۱۵۰ میلی‌لیتر در هزار	اسپینوساد* (تریسر)

توجه: سموم دارای علامت * برای آفت هدف مراحل ثبت را نگذرانده ولی با توجه به سابقه مصرف آنها و نتایج آزمایش‌های محققین با نظر کارشناس منطقه قابل توصیه هست.

نکته: فاصله آخرین سمپاشی با تریکلروفن تا برداشت محصول باید ۷ روز باشد.